

«ПА-ПЕРШАЕ, Я З ПІНСКА...»

Не так шмат у Беларусі гарадоў, па якіх турыстаў можна вадаць больш за тры гадзіны і пры гэтым не паспець распавесці нават пра палову месцовых цікавінак. Тут захавалася багата гістарычных аб'ектаў, і месцовыя жыхары ўпэўненыя, што калі б у Брэсце не было крапасці, Пінск мог бы стаць добрым канкурэнтам абласному цэнтру. І хоць пакуль сюды рэдка заезджаюць вялікія аўтобусы з экскурсійнымі групамі, у сталіцы Палесся (мэнавіта пад такім слоганам можа рэкламавацца горад) ёсць усе шанцы стаць запатрабаваным турыстычным цэнтрам, што і пацвердзіў выязны семінар, праведзены Нацыянальным агенствам па турызме сумесна з Брэсцкім выканкамам.

ГІСТОРЫЯ — ЗА КОЖНЫМ ДОМІКАМ

Першая згадка Пінска — 1097 год, хоць, як мяркуюць даследчыкі, горад існаваў ужо ў VII стагоддзі. Праўда, знаходзіўся ў іншым месцы. Такая працяглая гісторыя, а можа, заможнасць горада — усё ж тут сыходзіліся рэкі, праз якія былі пракладзены гандлёвыя шляхі, што звязвалі Балтыку з Чорным морам, — паўплывалі на характар месцовых жыхароў. Надта яны ганарыліся сваім паходжаннем, і калі бывалі ў чужых краях, усяляк яго падкрэслівалі. На такую асаблівасць пінчукоў зверталі ўвагу пісьменнікі, этнографы, падарожнікі. Дзякуючы гэтаму з'явілася ідэя для новай гарадской скульптуры — на вуліцы «пасяліўся» знакаміты Пінчук, які важна загінае палцы і заўважыць: «Па-першае, я з Пінска...». Бронзавая скульптура запрашае на «шыльчык па Газе» — так месцовыя жыхары празвалі прагулік па галоўнай гарадской вуліцы. «Газе» перакладалася як «Валкая». За рознымі часамі вуліца менавала назвы: Вялікая Слаўская, Вялікая Францысканская, Вялікая Кіёўская, Тадрэўшэ Касцюшкі, а пры Саветах перайменавана ў вуліцу Леніна. Сёння яна стала пешаход-

кадзіла, што хутчэй рыба патоне, чым палляжук. Не дзіва, што падарожніца параўнала палешукоў з індзейцамі возера Ціцікана і афрыканскімі плямённымі вярхоўя Ніла.

Падчас падарожжа па «пінскай пешаходцы» давадзіцца, як раней выглядала галоўная вуліца, даламожа вялікае графіці мастака Яўгена Сасюра.

АБЛОКІ, ПАДОБНЫЯ НА БАЛОТЫ

У Пінску было шмат каталіцкіх манастыроў, ад некаторых засталіся фрагменты і частка захаваўся толькі назвы. Усяго адзін ансамбль

Як паведаміў яго дырэктар Аляксандр Мікалаевіч Лукашэнка, калектыву, які сёння ставіць тут спектаклі для дзяцей і дарослых, аўлета споўнілася 15 гадоў. Адна з аўтараў тэатра — «Пінская шляхта». Дворык побач з будынкам упрыгожаны драўлянымі фігурамі — героямі з гэтага спектакля і цагатамі кожнага з пераонажаў.

Нават навучальныя ўстановы тут размешчаныя ў старадаўніх будынках. Як напрыклад, Пінскі каледж мастацтваў. Штогод яго навучэнцы свае выпускныя балі пад палаткай Агінскага і іншую старадаўнюю музыку на радасць гараджанам ладзяць проста на вуліцы.

Таксама на слыху найстарэйшая гімназія Палесся (пабудавана ў 1853 годзе), многія выпускнікі якой сталі вядомымі ва ўсім свеце. Захаваўся будынак, звязаны з ваеннай гісторыяй, напрыклад, месца, дзе была арганізаваны першы палескі партызанскі атрад (ужо 26 чэрвеня 1941 года).

Палац Бутрымовіча, вядомы, як «Пінскі мур», стаў першай некульту-

У планах стварыць тут цэлы пешаходны квартал, прадумаць веласіпедныя маршруты. Пасляхова развіваецца водны турызм — у летні час гісторыю горада можна спавідаць падчас цеплаводных экскурсій. А чаму б не прагуляцца па старажытным прадмесці Каралін, якое сёння ўваходзіць у склад горада, а раней спрабавала канкуруваць з ім і было вельмі заможнае. Сто гадоў таму тут гулялі князі Хайм Вейдман і Готца Меір (будучы прэзідэнт і прэм'ер-міністр Ізраіля). Наогул, у горадзе можна ладзіць асобную экскурсію, прысвечаную юрэйскай спадчыне. Ствараецца тут і новы музей пры юрэйскай школе.

У Пінску знаходзіцца храм, дзе вянчаўся Якуб Колас, а ў Музеі Беларускага Палесся захоўваецца куштэтка, на якой сядзеў класік. Увогуле, сярод экспанатаў музея шмат цікавых артафактаў: Тураўскі саркафаг з ружовага сланду XII стагоддзя, Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588 года, драўляны ровар, сцяг, зроблены ў гады Вялікай Айчыннай вайны з рызы святара, які пайшоў у партызаны. А

зья Баравікоў едзе да міністра культуры Фурцыявай і пераконвае аздаць з запалкаў музей Рэспублікі для адкрыцця галерэй ў Пінску.

Такая пранятая гісторыя, а можа, заможнасць горада — усё ж тут сыходзіліся рэкі, праз якія былі пракладзены гандлёвыя шляхі, што звязвалі Балтыку з Чорным морам, — паўплывалі на характар месцовых жыхароў.

А знаходзіцца музей у будынку калегіума — найстарэйшага архітэктурнага помніка ў Пінску. Раней калегіум уваходзіў у ансамбль іезуіцкага манастыра, пабудаванага ў XVII стагоддзі. Дрэйгі час галоўная складальная частка комплексу — цудоўны касцёл Святога Станіслава — быў адным з самых вялікіх будынкаў ВКЛ (па вышыні — як сучасныя 9-павярховыкі). На яго вежу ў 1706 годзе падымаўся шведскі кароль Карл XII. Пасля Вялікай Айчыннай архітэктурны шэд'ўр быў зруйнаваны, а ў 1953 годзе будынак узарвалі,

Графіці на пешаходнай вуліцы.

Гэты ж будынак у 1953 годзе.

ская, Тадэвуша Касцюшкі, а пры Саветох перайменавана ў вулкіу Леніна. Сёння яна стала пешаходнай, абзавалася арыгінальнымі лавачкамі і ліхтарамі. Бліжэй да вёчара і ў выхадныя дні святочныя дні тут з'яўляюцца рамеснікі, вуліца напаяюцца жыхарамі і гасцямі горада, якія павольна прагуляваюцца па дарозе, выкладзенай каменнем, альбо разглядваюць рэшткі знакамітай шасціграннай пліткі-трыліна (ці, як яе яшчэ называюць, «пінскай косткі»). У 30-я гады мінулага стагоддзя інжынер Уладзіслаў Трылінскі прапанаваў замест камяню выкладваць вуліцы такімі пліткамі, зробленымі з колатага базальтавага каменю, залітага бетоном. І гэтай гэтай пліткай брукаваліся вуліцы і плошчы палескіх гарадоў, а таксама дарога, што вела да Бреста.

Ці не за кожным домам «пінскай пешаходкі» стаіць гісторыя. Раней тут былі дзясяткі ростаранай, магазінай, гасцініц. Так, побач са скульптурай Пінчука размешчана будынак былой гасцініцы «Ангельская», якая ў міжваенныя гады ўражвала сваіх гасцей багатым убраннем, кожны нумар быў тэлефанізаваны, у мясцовым рэстаране не адкала музыка і прадавалі танцоўшчыцы. Тут спыніліся самыя важныя госці, у тым ліку і амерыканская падарожніца Луса Арнэр Бойд, якая за даследаванні Арктыкі і Гронланды атрымала мінускі «Лэдзі Арктык» і «Каралева лёду». Падчас сімпозіуму географу ў Варшаве жанчына паказвалася, які наступны куток варты не даследавання, і пасля, у 1934 годзе, наведвала Піншчыну. Луса зрабіла сотні адвесаў, налісала кнігу, у якой дзівілася сваім захапленнем тутэйшай мясцовасцю і ладам жыцця палескаў, які жыўць сярод балот. Здзіўлялася, як мясцовыя жыхары арыентуюцца ў звароўку чароту і знаходзяць дарогу дадому. Нават прымаўка

даўшоў да нашых часоў — манастыра францысканцаў. Вершыня ансамбля — кафедральны касцёл Узвешення Найсвяцейшай Дзеўы Марыі. Гэта адна з трох малых базілік у Беларусі (побач з Будслаўскім касцёлам і касцёлам Святога Ксаверыя ў Гродне). Такі статус надаецца толькі найбольш прыгожым, з багатай гісторыяй храмам. Сапраўды, мала проста палубацца шыкоўным барочным фасадам — урэжае і багаты інтэр'ер з далікатнай драўлянай разьбой, пакрытай пазалотай. Сярод палубнай вы ўбачыце «Пінскую мадонну» Альфрэда Рэмера, якая стаіць на аблоках, падобных на пінскія балоты. І нават сцяна «Пакаленне вешчуную» падчас размалёўвання касцёла набыла тут свае рысы — замест класічных біблейскіх пастушай пакланіцца Ісусу прыйшлі жыхары мясцовых ваколіц: стары палішук у паліцах з торбай, юны пастушок з дудкай, шкёцкі з гасцінцямі ў кошыку і кабета ў палескім строі.

А яшчэ тут можна пагуляць і ўбачыць адзін з самых вялікіх гістарычных арганай Беларусі (ён мае 1498 трубі!). Але для ўдзяльнай семінара, на якой прэзентаваўся новы турыстычны маршрут Брэстчыны на гэтым адкрыцці не спыніліся — дзякуючы старшын Пінскага аддзялення Беларускага грамадскага аб'яднання экскурсаводаў і гідай-перакладчыкаў Таццяне Хвалінай, удалося пабыць у сценах семінары і на ўласныя вочы ўбачыць фрэскі пачатку XVIII стагоддзя.

Больш за сто гадоў будынку Палескага драматычнага тэатра.

У пасляваенны час, ведаючы, колькі каштоўнасцяў адзілі было вывезена за межы краіны, супрацоўнік музея Баравікоў едзе да міністра культуры Фурыцавай і пераконвае аддаць з запаснікаў музеяў Расіі карціны для адкрыцця галерэй у Пінску.

тавай камяніцай горада. Ён стаіць на палках, бо быў узведзены ў тым месцы, якое часта размывала вода. Пасля — чварць стагоддзя забмацця і залусцення, сёння ён адрамантаваны і тут рэгіструюцца шлюбны Першы ўладальнік палаца — Матэуш Бутрымоўч, падстароста пінскі, палтыны дзясць адвесаў важаю ролю ў развіцці свайго краю, дзякуючы яму пачалося будаўніцтва такіх вядомых шлюбных, як Каралеўскі канал і канал Агінскага. Калі будоўля канала была завершана, Матэуш купіў 10 караблёў, нагрузіў іх таварамі і выграў у Польшчу. Як пісалі тагачасныя газеты, тады ўся Варшава збеглася паглядзець на «палескіх індзейцаў»...

ВАРТА ЗАТРЫМАЦЦА

Натуральна, пагуляўшы па Пінску не абмежоўваюцца адной пешаходнай вуліцай. Як паведамаў намеснік старшыні гарадскога выканаўчага камітэта Пінска Генадзь ПАЛІКОЎСКІ, горад мае добры турыстычны патэнцыял, за апошні год гораду было зроблена вельмі многае, і да пачатку, у 2019 годзе, экспарт турнаслуг пераваліў за мільён 260 тысяч.

Айчынай вады з рызы святара, які пайшоў у партызаны. А самы вялікі экспанат — адзін з першых савецкіх трактароў, які ўзвораў палескія землі, размясціўся на вуліцы перад уваходам у музей. А яшчэ пры музеі дзейнічае карціная галерэя. Не здзіўляйся, калі ўбачыце тут скарбы, прывезеныя з запаснікаў Традыцыйнай галерэй і Рускага музея. — карціны Айвазоўскага, Шаўчэка, Макоўскага. У пасляваенны час, ведаючы, колькі каштоўнасцяў адзілі было вывезена за межы краіны, супрацоўнік му-

турны шэдэўр быў зруйнаваны, а ў 1953 годзе будынак узарвалі, бо для тагачаснай улады ён «не меў мастацкай і гістарычнай каштоўнасці».

Пінская плошча здзіўляе сваімі кантрастамі. Побач са старым калегіумам захавалася помнік Леніну, калі янога час ад часу шлаціруюць бусы. Так, Пінск — месца, дзе ахвотна сляцца гэтыя плушкі. Адна з бусынак размешчана на трубе ад кацельні старой лазні, у якую за савецкім часам перарабілі вярэйскую мікву...

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.

